

ČINOHRA

ŠTÁTNE
DIVADLO
KOŠICE

Fiodor Michajlovič Dostojevskij

Zločin a trest

Hlavný reklamný partner

U. S. Steel Košice

Hlavný partner čínohry

NADÁCIA
T A T R A B A N K Y

Hlavní mediální partneri

RÁDIO KE KOŠICE
91.7FM

jemné
MELÓDIE

Štátne divadlo Košice
riaditeľ Peter Himič
a
umelecký šéf činohry Jozef Úradník
uvádzajú

Fiodor Michajlovič
Dostojevskij

Zločin a trest

réžia: **Eduard Kudláč**

premiéra: 27. apríla 2012
Historická budova Štátneho divadla Košice
sezóna 2011/2012

F. M. Dostojevskij

Zločin a trest

(ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ)

Dramatizácia: Daniel Majling

Dramaturgia: Martin Gazdík

Scéna a kostýmy: Eva Kudláčová-Rácová

Hudba: Peter Zagar

Réžia: Eduard Kudláč

Inšpícia: Ingrid Dlugošová

Text sleduje: Tamara Turcsányiová

Zvuk: Ján Šemrák

Svetlá: Martin Ondrejka

Realizácia kostýmov

pod vedením: Danice Hanákovej

Realizácia scény

pod vedením: Dušana Ťažíka

Javisková technika

pod vedením: Jozefa Horvátha

Stavba scény

pod vedením: Ivana Mikloša

Rekvizity: Oľga Trnčáková

Garderóba: Tünde Bodová

Vlásenky: Eva Bačová

Osoby a obsadenie

RASKOL'NIKOV

Marek Geišberg / Andrej Palko

RAZUMICHIN

Michal Soltész

PORFIRIJ

Ivan Krúpa

SOŇA

Tatiana Poláková / Lívia Dujavová

DUŇA

Alena Ďuránová

KATERINA IVANOVNA

Beáta Drotárová

MATKA

Dana Košická

NASTASIA

Henrieta Kecerová

ZOSIMOV

Peter Čižmár

SVIDRIGAJLOV

Róbert Šudík

MARMELADOV

Lubomír Záhon

ALONA IVANOVNA (hlas)

Adriana Krúpová

LIZAVETA (hlas)

Adriana Ballová

Fiodor Michajlovič Dostojevskij

sa narodil 11. novembra 1821 ako druhé dieťa zo siedmich Michailovi Andrejevičovi a Márii Fiodorovne rod. Nečajevej. Jeho otec pochádzal z nižšej šľachty, bol lekár a pracoval v Marianskej nemocnici pre chudobných v Moskve. Dostojevskij už ako 9 ročné dieťa dostal prvý epileptický záchvat. Táto choroba ho ďalej sprevádzala po celý život. Prvým čiernym rokom bol pre mladého Dostojevského rok 1837, keď mu na tuberkulózu umrela matka a zároveň zahynul jeho veľký literárny vzor A. S. Puškin.

Po ukončení stredného vzdelania odišiel do Petrohradu, kde v rokoch 1838 až 1843 študoval stavebné inžinierstvo na Vysokoj vojenskej technickej škole. V roku 1839 bol zavraždený jeho otec, ktorý odišiel žiť na rodinný statok do dedinky Darovoje. Jeho smrť sa neobjasnila, no pravdepodobne ho zabili vlastní nevoľníci. Dostojevskij celý život o otcovej smrti a o otcovi vôbec rozprával iba veľmi nerád a vždy sa snažil vyhnúť tejto téme.

V roku 1847 vstúpil Dostojevskij medzi „petraševcov“ (podľa M. V. Petraševského). Bol to spolok, ktorý pod vplyvom utopického socializmu vystupoval proti cárovi. 23. apríla 1849 bol Dostojevskij zatknutý a uväznený v Petropavlovskej pevnosti. Neskôr degradovaný a spolu s ostatnými členmi spolku odsúdený na trest smrti. Až na popravisku prišla milosť od cára Mikuláša I. Dostojevskij dostal štyri roky nútených prác na Sibíri, s nadväzujúcou vojenskou povinnosťou. Vo väzení v Omsku, často trpel epileptickými záchvatmi. Po prepustení v roku 1854 strávil nasledujúcich 5 rokov ako vojak (neskôr ako poručík) na území Kazachstanu. V tomto období sa začal jeho vzťah s Mariou Dmitrievnou Isajevovou, ktorá bola manželka jeho známeho. Vzali sa vo februári 1857 po smrti jej manžela.

V roku 1859 sa vrátil do Petrohradu, kde vydával spoločne so starším bratom, Michailom, neúspešné časopisy *Vremja* (Čas) a *Epocha* (Epocha). V roku 1863 odcestoval do Európy, kde po prvýkrát prepadol hráčskej vášni. Na cestách sa stretol s Apollinariou Suslovovou, ktorá sa stala vzorom pre „pyšné ženy“ v jeho dielach, akou je napríklad Katarína Ivanovna v *Bratoch Karamazovovcoch*.

Pre Dostojevského bol ďalší nešťastný rok 1864, kedy

mu umiera manželka na tuberkulózu a zakrátko na to jeho brat Michail. Následne bol ochromený dlhmi, ktoré vznikli neúspešným vydávaním časopisov, finančnou podporou neschopného nevlastného syna z prvého manželstva a starostlivosťou o vdovu a deti po bratovi. Dostojevskij upadá do hlbokých depresí a prepadá čoraz viac hráčskej vášni.

Tieto dva tlaky, vymaniť sa spod dlhov veriteľov a uspokojenie hráčskej vášne, ho viedli k ďalšej ceste do Západnej Európy. Tu začal vášnivý ľúbostný pomer s Apollinariou Suslovovou, ktorá však odmietla jeho ponuku na sobáš. Dostojevskému to zlomilo srdce, avšak zakrátko sa stretol s mladou, vtedy iba dvadsaťročnou stenografkou, Annou Grigorievnou Snitkinovou. Manželstvo uzatvorili 15. februára 1867. Je zaujímavé, že Snitkinová sa, na rozdiel od jeho dvoch predošlých silných vzťahov, nikdy neobjavila ako vzor v jeho dielach, napriek tomu, že objektívne možno povedať, že manželstvo s ňou bolo šťastné a vyrovnané. Toto obdobie v jeho živote je v rámci spisovateľskej kariéry všeobecne považované za obdobie, kedy vytvoril svoje najväčšie diela. Prvým veľkým románom bol *Zločin a trest*, ktorý vyšiel v roku 1866, a ktorým sa Dostojevskij stal súčasťou svetovej literatúry. V tom istom roku vyšla aj novela *Hráč* napísaná za 26 dní, kde sa Dostojevskij priznáva k hráčskej vášni. Krátko potom, ako sa druhýkrát oženil v roku 1867, musel ujsť pre vysoké dlžoby do zahraničia. Žil dlhší čas v Baden-Badene v Nemecku a do Ruska sa vrátil až v roku 1871. V roku 1868, keď opäť o všetko prišiel za hráčskym stolom, vyšlo jeho druhé veľké dielo *Idiot*.

Na konci svojho života žil Dostojevskij pokojne. Od roku 1873 do 1881 vydával *Spisovateľov denník*, bol to mesačník, v ktorom písal krátke príbehy, črty a články o dobových udalostiach. Tento mesačník mal enormný úspech. Napísal ešte dve posledné veľké diela: *Diablom posadnutí* (1871-1872) - politický román o zničujúcej moci anarchizmu a nihilizmu, v ktorom anticipuje príchod socializmu a jeho následky; nakoniec *Bratia Karamazovovci* (1879-1880), panoráma ruskej spoločnosti na konci 19. storočia a zároveň súhrn celého jeho diela. V roku 1877 mal ústrednú oslavnú reč na pohrebe svojho veľkého priateľa, básnika Nekrasova. 8. júna 1880, krátko predtým než zomrel, mal svoj slávny prejav o Puškinovi pri príležitosti odhalenia Puškinovko pamätníka v Moskve. Od tejto udalosti bol s nadšením prijatý v celom Rusku ako jeden z najväčších spisovateľov a oslavovaný ako prorok, takmer až mystik.

Keď Dostojevskij 9. februára 1881 v Petrohrade zomrel, na jeho pohrebe sa zúčastnilo okolo 60 000 ľudí.

MG (podľa www.wikipedia.org a dostojevskij.sk)

Dostojevského dielo

- 1846** *Biedni ľudia*
Dvojník
- 1847** *Gospodin Procharčín* (doslovne "Pán Procharčín")
Roman v deviatich pismach (doslovne "Román v deviatich listoch")
Bytná (prípadne *Pani domáca* alebo *Gazdiná* či *Katarína*)
- 1848** *Slabé srdce*
Vianočný stromček a svadba
Biele noci
Čestnyj vor (doslovne "Čestný zloděj" alebo "Poctivý zloděj")
Polzunkov
- 1849** *Netočka Nezvanovová*
- 1857** *Malý hrdina*
- 1859** *Strýčekov sen*
Obec Stepančikovo
- 1861** *Ponížení a urazení* (resp. najnovší preklad *Ponížení a potupení*)
Zlý žart
- 1861-1862**
Zápisky z mŕtveho domu
- 1863** *Zimné poznámky o letných dojmoch*
- 1864** *Zápisky z podzemia*
- 1865** *Krokodíl*
- 1866** *Zločin a trest*
Hráč
- 1868** *Idiot*
- 1870** *Večný manžel*
- 1871-1872**
Besy (*Diablom posadnutí*)
- 1873** *Bobok*
- 1875** *Výrastok*
- 1876** *Chlapec u Krista na Vianoce*
Krotká (prípadne *Nežná*)
- 1877** *Sen smiešneho človeka*
- 1879-1880**
Bratia Karamazovovci

Eduard Kudláč

*1972

absolvoval divadelnú réžiu na VŠMU a Summer Academy for Performing Arts v Sofii. V roku 1997 získal ocenenie DOSKY v kategórii Objav roka za inscenáciu hry L. Klímu *Jsem absolutní vůle* (VŠMU). Inscenácia hry H. Müllera *Opis Obrazu* (Bildeschreibung, 1999, Mestské divadlo Žilina) v jeho réžii bola prezentovaná na mnohých medzinárodných festivaloch alternatívneho divadla. V zahraničí (Praha, Ostrava, Novosibirsk, Atény, Dortmund, Regensburg) hostovala aj jeho inscenácia *Korektúra korektúry* (2000, J. A. V. Theatre & Palác Akropolis, Praha). Svoje zameranie na hľadanie nových možností divadla cez pohyb, fragmentarizáciu, neverbálne vyjadrovanie a akciu naplno rozvinul vo vlastnom združení – divadle phenomenontheatre, ktoré založil roku 2000 ako nezávislú platformu pre súčasné divadlo. Inscenácia hry R. Garcíu *Kúpil som v IKEA lopatu na vykopanie vlastného hrobu* (2005, phenomenontheatre) v jeho réžii získala Zvláštnu cenu poroty festivalu Nová dráma za interpretáciu súčasnej hry. Inscenácia hry R. Schimmelpfenniga *Predtým/Potom* v jeho réžii (2007, Slovenské komorné divadlo, Martin) získala Cenu festivalu Nová dráma 2008 za najlepšiu inscenáciu súčasnej svetovej hry. Prvá časť z jeho trilógie *Nakrím hada na svojej hrudi* (2007, phenomenontheatre & Stanica Žilina-Záriečie) získala ocenenie Prekvapenie festivalu Nová dráma 2008. Za inscenáciu hry Sergiho Belbela *Mobil* získal na festivale Nová dráma 2009 cenu za najlepšiu inscenáciu súčasnej svetovej hry, inscenácia hry Rolanda Schimmelpfenniga *Žena z minulosti* reprezentovala Slovensko na medzinárodnom divadelnom festivale Divadelná Nitra 2010. V roku 2011 jeho inscenácia textu Petra Handkeho *Podzemné Blues* získala špeciálnu cenu poroty na festivale Nová dráma 2011.

V súčasnosti pôsobí ako umelecký šéf Mestského divadla Žilina. V Štátnom divadle Košice je to jeho prvá réžia.

Prenos prozaického textu na javisko je vždy náročný proces, obzvlášť, keď hovoríme o polyfonickej komplexnosti Dostojevského veľkých diel. Čo ťa na tomto autorovi zaujíma natoľko, že si sa túto ťažkú úlohu rozhodol podstúpiť?

Na Dostojevského textoch ma zaujíma najviac práve tá polyfonická štruktúra diela, aj keď nie vždy sme ju schopní pretransformovať do média divadla, hlavne kvôli rozsahu a teda časovej náročnosti. Na to som si ale vybral skve-

lého spolupracovníka Daniela Majlinga, ktorý sa pokúsil do dramatisácie vtiesnať vzhľadom na časovú únosnosť maximum. Aj keď nejakým zásadným vnútorným poryvom a rozorvaným monológom hlavného hrdinu sme sa snažili vyhnúť. Viac nás zaujímal popis zápasu Raskoľnikova tak, ako ho vidí jeho okolie, teda opísať vnútorný život tejto postavy prostredníctvom druhých.

Dostojevskij napísal v krátkom slede za sebou Zločin a trest a Idiota. Kudláč v krátkom slede za sebou zrežiroval Idiota a Zločin a trest. Náhoda?

Viac menej áno. Pôvodne som mal na Malej scéne ŠDKE režirovať hru nemeckej autorky Dey Loher *Modrofúz*. Vzhľadom na rôzne okolnosti sme túto spoluprácu presunuli na veľké javisko a hľadali sme adekvátny titul. Nápad pokračovať v inscenovaní ruskej klasiky sa nám s dramaturgom Martinom Gazdíkom pozdával a tak sme rýchlo k spolupráci oslovili Majlinga a bolo. Ale prekladať inscenovanie súčasných textov s adaptáciami klasických diel je osviežujúce a inšpiratívne. Rovnako v tom chcem pokračovať aj nasledujúcu sezónu. Hneď po premiére Turiniho sa budem trápiť s Pasternakom.

Vo svojej doterajšej tvorbe si známy najmä inscenáciami súčasných textov. Nadišiel čas, kedy režisér Kudláč otvára svoje „klasické obdobie“?

Ja by som veľmi nerád čokoľvek otváral. Na to tu máme celú inštitúciu, ktorá rada a s chuťou otvára rôzne obdobia jednotlivých režisérov. Už som si prečítal, že som experimentálne uzavretý a zároveň aj prodivácky, že som preintelektualizovaný a zároveň povrchný, provokatívny aj odovzdaný. Ja pracujem na jednotlivých inscenáciach, v tom koncept nie je, len vôľa prežiť.

režiséra E. Kudláča sa pýtal MG

Zločin a trest očami Dostojevského

Obsah románu ako ho videl Dostojevskij počas jeho tvorby. Úryvok je z listu F. M. Dostojevského M. N. Katkovovi, šéfredaktorovi časopisu Russkij vestnik zo septembra 1865.

Zločin a trest vyšiel v roku 1866 najprv v tomto časopise a až potom knižne.

(...) Je to psychologický záznam o jednom zločine. Odohráva sa v súčasnosti v tomto roku. Mladý človek, vylúčený spomedzi poslucháčov univerzity, malomeštiackeho pôvodu, z ľahkomyseľnosti, z názorovej rozkolísanosti podľahol niektorým "nedonosným" ideám, ktoré sa vznášajú vo vzduchu a rozhodol sa jedným razom zbaviť svojej hanebnej situácie. Rozhodol sa zabiť jednu starenu, ktorá požičiava peniaze na percentá. Starena je hlúpa, hluchá, chorá, lakomá, berie židovské percentá, je zlá a utláča iný život tým, že pri sebe mučí ako slúžku svoju mladšiu sestru. "Je nanič", "Prečo len žije", "Je vôbec nejak užitočná?" atď. - Tieto otázky metú mladého muža. Rozhodne sa ju zabiť a okradnúť s úmyslom zariadiť šťastný život svojej matke, ktorá žije na vidieku, zbaviť sestru, ktorá robí spoločníčku v jednej statkárskej rodine, chlípnych ambícií hlavy tejto rodiny, ambícií, ktoré jej hrozia skazou, dokončiť štúdium, odísť za hranice a potom byť celý život čestným, pevným, neochvejným pri plnení "humánnej povinnosti voči ľudstvu", čím sa pochopteľne "zmyje zločin", ak sa dá vôbec nazvať zločinom čin spáchaný na starene hluchej, hlúpej, zlej a chorej, ktorá sama nevie, načo žije na svete, a ktorá by možno tak ako tak za nejaký mesiac zomrela. ... Čistou náhodou sa mu podarilo svoj úmysel uskutočniť rýchlo a úspešne.

Potom uplynie takmer mesiac, než nastane definitívna katastrofa. Žiadne podozrenie na neho nepadá a ani padnúť nemôže. Tu sa práve rozvíja psychologický proces zločinu. Pred vrahom sa objavujú neriešiteľné otázky, netušené a neočakávané pocity trýznia jeho srdce. Božia pravda, pozemský zákon si vymáhajú svoje a vrah končí tým, že je donútený sa priznať. Donútený, aby dajme tomu zahynul v trestnici, ale spojil sa opäť s ľuďmi; pocit odlúčenia a odtrhnutia od ľudstva, ktorý spoznal hneď po spáchaní zločinu, ho trýznil. Zákon pravdy a ľudská prirodzenosť si vzali to, čo im patrí... Zločinec sa sám rozhodne prijať muky, aby vykúpil svoj čin. (...)

*F. M. Dostojevskij: Dopisy, vybral, prel. a doslov napísal František Kautman; Praha: Odeon, 1966
(z češtiny preložil MG)*

Dostojevskij v ŠD Košice

Zločin a trest

réžia: K. Spišák

premiéra: 3. decembra 1966

Dvaja muži pod posteľou

réžia: J. Ondrejka

premiéra: 20. decembra 1969

Idiot

réžia: J. Svoboda

premiéra: 25. októbra 1970

Zločin a trest na javiskách slovenských profesionálnych divadiel

Štátne divadlo Košice

réžia: K. Spišák

premiéra: 3. decembra 1966

v úlohe študenta Raskoľnikova Dušan Skokan

Slovenské národné divadlo Bratislava

réžia: P. Haspra

premiéra: 1. januára 1971

v úlohe študenta Raskoľnikova Leopold Haverl

Divadlo Astorka KORZO '90 Bratislava

inscenácia bola uvádzaná pod názvom *Vražda sekerou v St. Peterburgu*

réžia: R. Polák

premiéra: 18. januára 2000

v úlohe študenta Raskoľnikova Miroslav Noga

zdroj: Divadelný ústav Bratislava

Partneri

METROPOLITAN
jazyková škola
My učíme, vy hovoríte.

TERMOSTAV
MRÁZ spol. s r.o.
KOŠICE

eurobus

z košického divadla
občianske združenie

Ginka
kvety • darčeky

Mediálni partneri

.tasr.

Korzár

CITY
LÁSKA A TUŽBA BEZ...
KOŠICE

AKCNY

Kultura

Bulletin Štátneho divadla

Sezóna 2011/2012

Zodpovedný redaktor: Mgr. Peter Himič, PhD.

Zostavil: Mgr. art. Martin Gazdík

Grafický návrh obálky: Mgr. art. Eduard Kudláč

Foto: Branislav Konečný

© 2012 Štátne divadlo Košice

email: sdke@sdke.sk

www.sdke.sk

www.navstevnik.sk

Štátne divadlo Košice – štátna príspevková organizácia
v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR

words; and know that a man
horrid bent:
he is drunk, asleep, or in
age:
the inconstant pleasure of his bed
gaming, swearing; or about some
it has no relish of salvation in 't;
en trip him, that his heels may
at heaven;
and that his soul may be as dark
and black,
Of my celestial patroness, who do
SHAKESPEARE. Hamlet. Act II
1. 76.

"TB or not TB" I

close in each other's arms, and
But that I would not damn
souls,
bought with my Saviour's blood,
damn, led to
washed with scarlet sins up
Laws a mortal judgment, th
But not upon my rapier!
I would have
with kindness.

Banka, ktorá miluje umenie

:ideme za najlepšimi